

Studij	Povijest umjetnosti – jednopredmetni		
Naziv kolegija	Osnove povijesti umjetnosti		
Status kolegija	Temeljni		
Godina	I.	Semestar	II.
ECTS	7		
Nastavnici i/ili suradnici	Doc. dr. sc. Marijana Kovačević / dr. sc. Sofija Sorić		
Ishodi učenja	Studenti će usvojiti temeljne pojmove povijesti umjetnosti (distinkcija pojmova: stil, pokret, pravac, tendencija, škola; uzrok i problemi nastanka likovnog stila: nastanak, rana faza, zrela faza, dekadencija i manirizam) te će biti sposobni za samostalno snalaženje unutar glavnih stilskih odrednica i stilskih razdoblja u povijesti umjetnosti Europe, kao i za samostalnu povijesnoumjetničku analizu i interpretaciju djela.		
Preduvjeti za upis	Upisanost na studij.		
Sadržaj	<p>1. PREHISTORIJA EUROPE: Periodizacija. Kameno doba: pećinsko slikarstvo (Altamira, Lascaux, La Madeleine); plastika, megaliti. Metalno doba [Halstatt, La Tene, nurag].</p> <p>2. RANE KULTURE SREDOZEMLJA I BLISKOG ISTOKA: Egipat: Kronologija. Graditeljstvo: odlike (mastaba, piramida, hram) i arhitekti, najznačajniji kompleksi. Kiparstvo: zakon frontalnosti i ostale odlike, monumentalna i sitna plastika, portret, reljefi. Slikarstvo: odlike, "kanonsko" prikazivanje, odstupanja od kanona u genre scenama. Mezopotamija: Sumersko-akadska kultura: Suza, <i>Uruk, Ur</i>, Kiš, Lagaš, Akad, <i>Babilon, Niniva</i>; asirska kultura: Nipur, <i>Asur</i>, Nimrud, <i>Niniva, Babilon</i>; i perzijska kultura: <i>Persepolis</i>. Kronologija pojedinih kultura. Graditeljstvo: Zigurat, palače, svod. Kiparstvo: reprezentativna i sitna plastika, reljef, pečatni cilindri. Slikarstvo. Egejska umjetnost: Regionalna podjela. Najznačajnija središta. Kronologija. Graditeljstvo: fortifikacije, palače, grobne komore, megaron. Kiparstvo: sitna plastika, reljefi; Slikarstvo: figuralno zidno slikarstvo. Primjenjena umjetnost: keramika, plemeniti metali.</p> <p>3. KLASIČNE KULTURE SREDOZEMLJA: Grčka. Periodizacija: arhaika, klasika, helenizam. Graditeljstvo: redovi, tipologija hrama, profano graditeljstvo - kazališta i kuće, elementi arhitekture, graditelji, najznačajniji spomenici: atenska akropola, kazalište u Delfima. Kiparstvo: ksoanoni, kurosi i kore, pojava pokreta, klasični kanon, najznačajniji umjetnici (<i>Poliklet, Miron, Fidija, Skopas, Praksitel, Lizip</i>), helenistička plastika. Slikarstvo i umjetnički obrt: slikari u literarnim zapisima, slikarstvo na vazama - periodizacija. Rimski svijet. Periodizacija. Etrurska i helenistička izvorišta. Graditeljstvo: luk, svod, kupola, beton, novi oblici, hramovi, tradicija grčkog hrama i inovacije, najznačajniji hramovi, Panteon. Javne građevine: bazilike, terme (Karakaline, Trajanove, Dioklecijanove), slavoluci (Titov, Konstantinov), amfiteatri (Koloseum Flavijevaca), teatri, akvedukti (Pont du Gard), stambena arhitektura reprezentativne vladarske palače (Hadrijanova), domusi, insule. Skulptura: kopije prema grčkim kipovima, portret, Ara Pacis Augustae u Rimu. Slikarstvo: Zidno slikarstvo Pompeja i Herculaneuma, razvojne faze, mozaici.</p>		

4. RANOKRŠĆANSKA UMJETNOST:

Kronologija.

Graditeljstvo: rani kulturni prostori (domus ecclesiae, katakombe), bazilika, centralne građevine. Skulptura: sarkofazi, skulptura kasnog 4. stoljeća, drvena plastika, sitna plastika u bjelokosti. Slikarstvo: katakombe, monumentalno slikarstvo bazilika i mauzoleja (mozaici), minijature.

5. BIZANTSKA UMJETNOST:

Kronologija.

Graditeljstvo: tipologija tlocrta, karakteristični elementi arhitekture, najznačajnije građevine (**Hagia Sofia**), ostaci profane arhitekture.

Skulptura: dominacija ornamenta (kapiteli), sitna plastika (od slonovače i plemenitih metala).

Slikarstvo: mozaici, freske, ikone, minijature.

6. ISLAMSKA UMJETNOST:

Kronologija.

Osnovne stilske grupe.

Primitivno razdoblje, Srednjovjekovno razdoblje, Moderno doba.

Arhitektura: mošeja (elementi kompleksa), palače, karakteristični elementi arhitekture. Najpoznatije građevine: *Velika mošeja u Damasku*, palača Mšata, *Qubbet al Sakrah u Jeruzalemu*, Velika mošeja u Samari, *Velika mošeja u Cordobi*, *palača Alhambra u Granadi*, Ahmetija u Istanbulu, *Tadž-mahal*.

Skulptura i slikarstvo: ornamentalna funkcija, odsustvo figuralike, arabeska, minijature. Primjenjena umjetnost: tkanine, ćilimi.

7. RANOSREDNJOVJEKOVNA UMJETNOST EUROPE:

Podjela i periodizacija: Umjetnost seobe naroda, Merovinško doba, Karolinško doba, Otonsko doba.

Graditeljstvo: Tipologija, odlike, najznačajniji spomenici (**dvorska kapela Karla Velikog u Aachenu**).

Skulptura: svođenje plastičke dekoracije na ornament, predromanički reljefi.

Slikarstvo: knjižno slikarstvo (minijature), škole.

Primjenjena umjetnost: upotrebni (oružje, zdjele, kopče, nakit) i liturgijski predmeti (relikvijari, antependiji, ciboriji, prenosni oltarići, korice liturgijskih knjiga, kaleži, križevi). Skupocjeni materijali. "**Horror vacui**".

8. UMJETNOST VISOKOG SREDNJEG VIJEKA - ROMANIKA:

Periodizacija.

Graditeljstvo: Francuska, ostala područja, tlocrti, elementi arhitekture, terminologija

Kiparstvo: dekorativno-narativna uloga kiparstva. Kipari: *Gislebertus* (Autun), *Benedetto Antelami* (Parma).

Slikarstvo: freske, minijature, slike na drvu.

Umjetnički obrt: Zlatarstvo, relikvijari, antependiji - najznačajnije umjetnine.

9. UMJETNOST KASNOG SREDNJEG VIJEKA - GOTIKA:

Periodizacija.

Graditeljstvo: razvoj iz romanike, tlocrti, tehnologija gradnje, terminologija, graditelj (Pierre de Montreuil - Pariz, Jean d'Orbais - Reims, Peter Parler - Prag, profana arhitektura.

Kiparstvo: odlike, komparacija s romaničkom skulpturom, ikonografija, najznačajniji umjetnički kompleksi (katedrala u *Chartresu*, katedrala u *Reimsu* - "Partenon gotičke skulpture", katedrala u Naumburgu, katedrala u Bambergu, katedrala *Strasbourg*,

Skulptori: *Nicolo Pisano*, *Giovanni Pisano*, *Andrea Pisano*, Claus Sluter, Erasmus

Grasser, Gregor Erhart, *Tilman Reimenschneider*, Veit Stoss.

Slikarstvo: pomak prema perspektivi, slike na drvu, freske, vitraji, tapiserije, minijature, pojava grafike, najznačajniji slikari (*Cimabue, Simone Martini, Duccio Giotto, Hubert i Jan van Eyck, Paolo Veneziano, Roger van der Weyden, Hans Memling*). Primjenjena umjetnost: najznačajnije umjetnine.

10. UMJETNOST RENESANSE I MANIRIZMA:

Periodizacija.

Graditeljstvo: tlocrti, građevinska plastika, najznačajniji graditelji (*Filippo Brunelleschi,*

Leon Battista Alberti, Michelozzo di Bartolomeo, Luciano Laurana, Donato Bramante, Michelangelo Buonarroti, Andrea Palladio).

Kiparstvo: najznačajniji kipari: *Lorenzo Ghiberti, Donatello, Andrea Verocchio, Francesco Laurana, Michelangelo Buonarroti, Benvenuto Cellini*.

Slikarstvo: znanstveni naturalizam, perspektiva, sfumato, najznačajniji slikari (*Masaccio, Piero della Francesca, Andrea Mantegna, Carlo Crivelli, Sandro Boticelli, Giorgione, Tizian, Leonardo da Vinci, Rafaelo Santi, Michelangelo Buonarroti, Albrecht Dürer*).

Manirizam: izvorišta.

Arhitektura: odlike, najznačajniji spomenici (bibl. Laurenziana, Palazzo Massimi, dvorište Uffizia).

Slikarstvo: (*Jacopo Tintoretto, El Greco*).

11. UMJETNOST BAROKA I ROKOKOA:

Periodizacija.

Graditeljstvo: organska povezanost arhitekture, skulpture i slikarstva, dekorativni arhitektonski elementi, scenografija, projektiranje, profano graditeljstvo, urbanizam, javni prostori, vrtovi, najznačajniji graditelji: *Jacopo Vignola (Il Gesu), Giacomo della Porta (Il Gesu), Carlo Maderna (Santa Susana u Rimu), Lorenzo Bernini (trg sv. Petra u Rimu), Francesco Borromini (San Carlo alle Quattro fontane), Jules Hardouin Mansart (Versailles)*.

Kiparstvo: pokret i izražajnost, monumentalna religiozna skulptura, portret, dekorativna plastika, *Gian Lorenzo Bernini*.

Slikarstvo: dijagonalna i vrtložna kompozicija, iluzionističko slikarstvo, najznačajniji umjetnici (*Michelangelo Merisi da Caravaggio, Anibale Carracci, Nicolas Poussin, Georges de la Tour, Jusepe Ribera, Francisco Zurbaran, Bartolomé Esteban Murillo, Diego Rodriguez de Silva y Velasquez, Peter Paul Rubens, Anton van Dyck, Frans Hals, Rembrandt Harmenszoon van Rijn, Jan Vermeer van Delft, Jean-Baptiste Siméon Chardin, Giovanni Battista Tiepolo, Antoine Watteau, François Boucher*).

Primjenjena umjetnost: liturgijski predmeti i namještaj (stilovi namještaja).

12. EVROPSKA UMJETNOST 19. STOLJEĆA:

Klasicizam.

Graditeljstvo: Karl Gotthard Langhans, Karl Friedrich Schinkel, Robert Smirke.

Najznačajniji spomenici: Brandenburška vrata u Berlinu, Trijumfalna vrata u Parizu, British Museum u Londonu.

Kiparstvo: *Antonio Canova, Bertel Thorvaldsen*.

Slikarstvo: *Jacques-Louis David, Jean Dominique Ingres*.

Romantizam. Barbizonska škola, Nazarenci, Prerafaeliti, najznačajniji slikari (*John Constable, William Turner, Heinrich Füssli, William Blake, Theodore Gericault, Eugene Delacroix, Caspar David Friedrich, Francesco Goya*).

Realizam. *Gustave Courbet, Jean-François Millet, Honore Daumier*.

	<p>Akademski realizam.</p> <p>Impresionizam. <i>Edouard Manet, Claude Monet, Auguste Renoire, Camille Pissaro, Alfred Sisley, Edgar Degas, Berthe Morisot, Auguste Rodin.</i></p> <p>Postimpresionizam. pointilizam / neoimpresionizam / divizionizam (Georges Seura Paul Signac), <i>Paul Cezanne, Paul Gauguin, Vincent van Gogh, Henri Toulouse Lautrec.</i></p> <p>Graditeljstvo i kiparstvo: neostilovi, Leo von Klenze, Charles Garnier.</p> <p>Slikarstvo: razvojna linija od klasicizma do modernih pravaca.</p> <p>13. TENDENCIJE I POKRETI UMJETNOSTI 20. STOLJEĆA: Stil 900 (<i>G. Klimt</i>); fovizam (<i>H. Matisse, G. Rouault, M. Vlaminck, R. Dufy, G. Braque</i>): kubizam (<i>P. Picasso, G. Braque, J. Gris</i>); ekspresionizam (<i>E. Munch, G. Roualt, O. Kokoschka</i>); futurizam (<i>C. Cara, G. Balla, G. Severini, U. Boccioni</i>); metafizička umjetnost; dadaizam; nadrealizam (<i>M. Ernst, H. Arp, S. Dali, J. Miro, M. Chagall, P. Klee</i>); nefigurativna umjetnost (<i>V. Kandinski, K. Maljevič, P. Mondrian</i>); konstruktivizam (Tatlin, A. Pevsner, N. Gabo); enformel, pop-art (<i>M. Duchamp, R. Lichtenstein, A. Warhol</i>), nova figuracija, konceptualna umjetnost, kinetička umjetnost, fluksus, performans, instalacije. Arhitektura XX. st.</p> <p>Graditelji: <i>Antonio Gaudi, Frank Lloyd Wright, Walter Gropius, Edouard Le Corbusier.</i></p> <p>14. ANTOLOGIJA HRVATSKE UMJETNOSTI prema R. Ivančeviću (Umjetničko blago Hrvatske i izbor u "Jansonu").</p>
<p>Ispitna literatura</p>	<p>Obvezna:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. H. W. Janson, <i>Povijest umjetnosti</i>, Stanek, Varaždin (novija izdanja) 2. <i>Uvod u povijest umjetnosti</i>, ur. H. Belting i dr., Fraktura, Zagreb, 2007.: poglavlja: M. Warnke, <i>Predmetna područja povijesti umjetnosti</i>; W. Sauerländer, <i>Općenito utvrđivanje predmeta, Utvrđivanje vremena i mjesta nastanka te utvrđivanje autorstva</i>; H. Bauer, <i>Forma, struktura, stil: povijest i metode formalne analize</i>; J. K. Eberlein, <i>Sadržaj i smisao: ikonografsko-ikonološka metoda</i>; O. Bätschmann, <i>Upute za interpretaciju: povijesno umjetnička hermeneutika</i>. 3. R. Ivančević, <i>Umjetničko blago Hrvatske</i>, Motovun 1986. <p>Enciklopedije i leksikoni:</p> <p>Enciklopedija likovnih umjetnosti I-IV. Zagreb, 1965. (Natuknice o pojedinom stilskom razdoblju, pravcu ili pokretu)</p> <p>Leksikon umjetnosti, Rijeka, Extrade, 2000.</p> <p>Slikovni materijal: <i>Umjetnost u slici</i>, O. Keršovani, Rijeka 1970. (serija od 12 svezaka: <i>Drevni Egipat, Narodi drevnog Istoka, Kreta i Helada, Atena i Rim, Bizant i njegov svijet, Rađanje Europe, Svijet islama, Srednji vijek, Kasni srednji vijek, Renesansa, Barok i rokoko, Devetnaesto stoljeće, Suvremena stremljenja</i>)</p>
<p>Dopunska literatura</p>	<p>E. H. Gombrich, <i>Povijest umjetnosti</i>, Golden marketing, Zagreb 1999.</p> <p>J. Hall, <i>Rječnik tema i simbola u umjetnosti</i>, Zagreb, 1991.</p> <p>H. Wölfflin, <i>Temeljni pojmovi povijesti umjetnosti</i>, Institut za povijest umjetnosti i Kontura, Zagreb 1998.</p> <p>Internet izvori:</p> <p>http://www.artchive.com</p> <p>http://www.artcyclopedia.com</p> <p>Literatura za kolokvij "Zadarska baština":</p> <p>A. Travirka: <i>Zadar, vodič</i>. (bilo koje novije izdanje)</p> <p>I. Petricioli: <i>Vodič Zadra</i>, Logos, Split 1987.</p>

Oblici provođenja nastave	2 sata predavanja + 2 sata seminara Nastava se izvodi jednom tjedno kombiniranjem predavanja i seminara.
Način provjere znanja i polaganja ispita	Pismeni i usmeni ispit te kolokvij iz "Zadarske baštine".
Jezik poduke	Hrvatski
Način praćenja kvalitete	Anonimna studentska anketa.

**IZVEDBENI PROGRAM
(NASTAVNI SADRŽAJI PO TERMINIMA)**

PREDAVANJA	TERMIN	Srijedom: 10-12h
	Prostorija	113 (velika dvorana odjela)
	Konzultacije	Srijedom: 9-10h E-mail: ssoric@unizd.hr
SEMINAR	TERMIN	Srijedom: 12-14h
	Prostorija	113 (velika dvorana odjela)

PREDAVANJA

TERMIN	SATI	SADRŽAJ
27. 03.	10-12h	Upoznavanje sa studentima, uvod u sadržaj kolegija i literaturu, podjela seminara.
03. 04.	10-12h 12-14h	Uvod u povijest umjetnosti. Prapovijest Europe. Rane kulture Sredozemlja i bliskog Istoka (Egipat, Mezopotamija, Egejske kulture).
10. 04.	10-12h 12-14h	Klasične kulture Sredozemlja (Grčka, rimski svijet). Ranokršćanska i bizantska umjetnost.
17. 04.	10-12h	Ranosrednjovjekovna umjetnost Europe i islamska umjetnost. Umjetnost visokog srednjeg vijeka: romanika.
24. 04.	10-12h	Umjetnost kasnog srednjeg vijeka: gotika.
08. 05.	10-12h	Umjetnost renesanse i manirizma.
15. 05.	10-12h	Umjetnost baroka i rokoka.
22. 05.	10-12h	Umjetnost 19. stoljeća 1 (Klasicizam, romantizam, realizam, akademski realizam).
29. 05.	10-12h	Umjetnost 19. stoljeća 2 (Impresionizam, postimpresionizam, kiparstvo i graditeljstvo).
05. 06.	10-12h	Tendencije i pokreti umjetnosti 20. i 21. stoljeća (1)
12. 06.	10-12h	Tendencije i pokreti umjetnosti 20. i 21. stoljeća (2)

Seminar		
TERMIN	SATI	SADRŽAJ
17. 04.	12-14h	Gustave Klimt (Stil '900)
24. 04.	12-14h	Vincent Van Gogh (postimpresionizam)
08. 05.	12-14h	Pablo Picasso (kubizam)
15. 05.	12-14h	Henry Matisse (fovizam)
22. 05.	12-14h	Edward Munch (ekspresionizam)
29. 05.	12-14h	Salvador Dalí (nadrealizam)
05. 06.	12-14h	Andy Warholl (pop art)
12. 06.	12-14h	Joseph Kosuth (konceptualna umjetnost)

UVJETI POHAĐANJA NASTAVE, POLAGANJA ISPITA I TERMINI ISPITA
<p>Studenti su dužni odslušati najmanje 50% predavanja, sudjelovati u radu i diskusiji na najmanje 75% seminara. Studenti su dužni izraditi jedan seminarski rad. Seminarski rad se izlaže usmeno (oko pola sata) u predviđenom terminu, a tjedan dana nakon toga student je dužan dostaviti seminar u pisanom obliku na e-mail adresu profesora (ssoric@unizd.hr).</p> <p>Način pisanja seminara:</p> <p>Pismeni rad treba biti napisan u fontu 12pt s proredom 1,5, stilom Times New Roman i poravnat s obje strane. Tekst seminara ne bi trebao prelaziti 5 stranica (bez naslovne).</p> <p>Na naslovnoj stranici u zaglavlju se treba nalaziti naziv sveučilišta, odjela i kolegija, na sredini naslov radnje, u podnožju ime profesora i studenta s datumom predaje seminara.</p> <p>Tekst obavezno uključuje: <u>uvod</u>, <u>tijelo teksta</u> (s podnaslovima ako su potrebni), <u>zaključak</u> i <u>literaturu</u>. Obavezno je provjeriti pravopis prije predaje rada!</p> <p>Literatura se citira na način: <u>Ime autora, naslov, mjesto i godina izdanja</u>. Kod kataloga i skupine autora izostavlja se autor, a ostaje samo <u>naslov, mjesto i godina izdanja</u>. Ako je u pitanju časopis navodi se redom: <u>ime autora, naslov djela, naslov časopisa, broj i godina izdanja, mjesto izdanja</u>. Ukoliko je korišten internet potrebno je navesti web adresu u popisu literature.</p> <p>Osnovna literatura za pisanje seminara: H. W. Janson, <i>Povijest umjetnosti</i>, Stanek, Varaždin (novija izdanja) Enciklopedija likovnih umjetnosti I.-IV. Zagreb, 1965.</p> <p>Uvjet za izlazak na ispit je položen kolokvij iz "Zadarske baštine" koji studenti mogu polagati u svakom terminu konzultacija.</p> <p>Termini ispita: biti će objavljeni naknadno.</p>